

فصلنامه بین المللی قانون یار

License Number: 78864 Article Cod: 2020S4D14SH30M ISSN-P: 2538-3701

مقایسه قوانین و راهکارهای حقوقی مبارزه با پولشویی در نظام حقوقی ایران و انگلیس^۱

(تاریخ دریافت ۱۳۹۹/۰۲/۱۵، تاریخ تصویب ۱۳۹۹/۰۵/۱۲)

مهدی سلیمانی تبار

کارشناسی ارشد حقوق خصوصی

چکیده

مقاله حاضر به بررسی و مقایسه قوانین و آئین نامه های ضد پولشویی، نهادها و سازمان های پیشرو در مبارزه با پولشویی در این دو کشوری پردازد، در ایران جدای از اصل ۴۲ قانون اساسی، قوانین مبارزه با مواد مخدر (۱۳۶۷)، مبارزه با قاچاق کالا و ارز (۱۳۷۴)، تصویب کنوانسیون وین (۱۳۷۰) پیوستن به کنوانسیون پالمو (۱۳۸۰)، تصویب قانون مبارزه با پولشویی (۱۳۸۶) و آئین نامه اجرایی مبارزه با پولشویی (۱۳۸۸)، قانون جدید مبارزه با مواد مخدر (۱۳۸۱)، مجازات مرتکبین به ارتشاء، اختلاس (۱۳۶۵)، مبارزه با تأمین مالی تروریسم (۱۳۹۵) و آخرین مصوبه آن؛ لایحه الحاقی به ماده ۱۴ قانون پولشویی در ۱۵ فصل و ۱۵۸ ماده، ۱۶۴ بند و ۲۱۴ تبصره (۱۳۹۸/۷/۲۲) و بیش از ۳۰ دستورالعمل و آئین نامه از سوی بانک مرکزی به بانک ها و موسسات مالی و اعتباری و در انگلیس، قوانین؛ جرایم مربوط به مواد مخدر (۱۹۸۷)، جلوگیری از تروریسم (۱۹۸۹)، مقررات راجع به پولشویی (۱۹۹۳)، همکاری بین المللی در زمینه عدالت کیفری (۱۹۹۰)، قاچاق مواد مخدر (۱۹۹۴) عواید ناشی از جرم در اسکاتلند (۱۹۹۵)، قانون عدالت کیفری (۱۹۸۷)، و آخرین مورد؛ آژانس ملی جرم و جنایت (۲۰۱۳) و چندین نهاد مختلف دیگر مثل؛ موسسات حسابداری و رفتار مالی، درآمد گمرکی، شورای بارو غیره در انگلیس؛ که

^۱ عنوان مقاله برگرفته از پایان نامه کارشناسی ارشد نویسنده می باشد.

همه قوانین مذکور، از مهمترین قوانین دوکشوردرزمینه مبارزه با پولشویی است. که به نظر می رسد قوانین مصوب در ایران از نظر مقابله با پولشویی نسبت به کشورهای همسایه پیشروتر و حتی نسبت به قوانین موجود در انگلیس مترقی تر است. مشکل نظام حقوقی ایران در اجرای آن به چشم می خورد.

بخش اول: سیر تاریخی و تعریف پولشویی

در مورد تاریخچه این جرم؛ به عنوان پدیده فساد مالی سابقه‌ای طولانی داشته و در مورد قدمت این پدیده مخرب، همین بس که یکی از مسئولین منطقه‌ای در کشور هند (در حدود ۲۳ قرن پیش)، در خصوص ۴۰ روش مختلف برای اختلاس، پولشویی و سوءاستفاده مالی از منابع دولت هشدار داده است و در آن زمان؛ در کشور چین باستان نیز مبلغی به عنوان ضد فساد برای افزایش مقاومت مسئولین در برابر وسوسه فساد به مامورین دولتی پرداخت می‌شده است. در دهه ۱۹۲۰ گانگسترها و در رأس آن‌ها الکاپون مبالغ هنگفتی را به صورت نقد از راه اخاذی، قمار، قاچاق مواد مخدر و مشروبات الکلی و غیره بدست آورده و ناچار بودند منبعی برای وجود غیرقانونی خود معرفی کنند. علاوه بر این، پولشویی پدیده جدیدی در دنیا نیست و به تازگی اتفاق نیفتاده است. برای نخستین بار در سال ۱۹۷۹ و با کشف یک چمدان حاوی ۶۰۰ میلیون دلار پول نقد در فرودگاه پالمو که حاصل فروش مواد مخدر بود مطرح گردید، هم‌چنین گفته می‌شود این اصطلاح از مالکیت سازمان مافیا بر دستگاه‌های رختشویی سکه‌ای در آمریکا نشأت گرفته است. (سلیمی، ۱۳۸۲). در قضیه واترگیت در سال ۱۹۷۳ در آمریکا برای نخستین بار اصطلاح پولشویی وارد مطبوعات شد و در سال ۱۹۸۳ به متون حقوقی و قضایی آمریکا راه یافت. (دبیرخانه کمیته مبارزه با پولشویی، سازمان بورس اوراق بهادار، تیرماه ۱۳۹۲). پولشویی به منافع و درآمدهای کسب شده از راه‌های غیرقانونی، نامشروع و ناسالم اقتصادی اطلاق می‌شود. امروزه پولشویی یکی از مهم‌ترین جرائم مالی محسوب می‌شود و پدیده‌ای است که به عنوان جرمی سازمان یافته و فراملی در دهه‌های اخیر در اسناد و حقوق کشورها به آن پرداخته شده است. بنابراین پولشویی فرایندی است که طی آن عواید حاصل از جرم، در روند مبادلات مالی و نقل و انتقالات بانکی وارد شده و مشروع جلوه داده می‌شود. کنوانسیون پالمو^۱، در تعریفی از پولشویی آن را شامل تبدیل یا انتقال اموال، اختفا یا پیچیده نمودن اهمیت واقعی منبع، تحصیل یا تصرف یا استفاده از آن اموال و شرکت در

^۱ Palermo convention -

ارتکاب یا همکاری یا تبانی و تحصیل مال نامشروع می‌داند. (موسوی مقدم، ۱۳۸۶). سازمان گروه اقدام مالی (fatf)^۱ در تعریفی از پولشویی، آن را تحصیل، تملک، نگهداری، تصرف یا استفاده از دارآمدهای حاصل از جرم و تبدیل و مبادله یا انتقال درآمدهای حاصل از جرم و اخفا یا پنهان کردن ماهیت‌های جرم یاد می‌کند. (اسعدی، ۱۳۸۶).

در دستورالعمل جامعه اروپایی مصوب مارس ۱۹۹۰ تعریف پولشویی به صورت زیر است: «تبدیل یا انتقال یک دارایی، با علم به اینکه از فعالیت‌های مجرمانه به دست آمده باشد، به منظور پنهان داشتن یا گم کردن رد منشاء غیر قانونی آن دارایی، یا کمک به شخصی که مرتکب چنین جرمی شده است برای گریز از پیامدهای قانونی جرم مزبور»

تعریف پولشویی در پیمان‌نامه شورای اروپا مربوط به نشست اوت ۱۹۹۰ استراسبورگ تکمیل شد و موارد آن به دستورالعمل جامعه اروپا افزوده شد. (بهرام‌زاده و شفیعی، ۱۳۸۹).

پولشویی، ثروت، پول یا حق مالکیت غیر قانونی یا نامشروع است که مجرم می‌خواهد آن را به صورت قانونی و پاک تبدیل کند (جوادیان ولک، ۱۳۹۱).

در تعریفی دیگر از پولشویی، عبارت است از تبدیل، ردوبدل و یا انتقال درآمدها به منظور پنهان کردن منشاء غیر قانونی آن و به منظور فرار از قانون و تبدیل آن به پول تمیز و قانونی که به بدنه اقتصاد تزریق می‌شود به عنوان مثال؛ قاچاق مواد مخدر، تقلبات مالی، فعالیت‌های تروریستی، جرایم سازمان یافته، معاملات دلالی، فرار مالیاتی، گروگانگیری، قمار، تقلبات مالی اینترنتی و غیره می‌شود (زارع، ۱۳۹۲). همچنین در تعریفی دیگر، پولشویی درآمدهای محسوس و نامحسوس ورود و خروج غیرقانونی پولی و مالی است که بدون فیلترکارشناس از ناحیه بانک مرکزی و سایر سیستم‌های تعادل بخشی در سطح ملی صورت می‌پذیرد لذا به وضوح روشن است که پولشویی به صورت هم عرض، اما با پیامدهای منفی به رقابت و جنگ اقتصادی پویا و در حال توسعه می‌پردازد. (کشتکار، ۱۳۹۲). مشروع جلوه دادن پول‌هایی که

^۱-Financial Action task force

از راه غیر قانونی یا نا مشروع به دست می آیند با استفاده از روش هایی که باعث پنهان شدن منشاء غیر قانونی آن پول می شود را پولشویی می گویند (شهیدی نسب، ۱۳۹۵). پولشویی فعالیتی غیرقانونی است که در طی انجام آن عواید و درآمدهای ناشی از اعمال خلاف قانون مشروعیت می یابد. (کترمان^۱، ۲۰۱۰) و شامل سه بخش جایگذاری^۲، لایه بندی^۳ و یکپارچه سازی^۴ می شود. (سریناگار^۵، ۲۰۱۶). بانکها از جمله شناخته شده ترین موسسات مالی در این زمینه پولشویی هستند. و هدف اصلی پولشویان قانونی ساختن پول کثیف و مجرمانه است. اکثر عملیات بانکها از پول وارد شده به حساب افراد حقیقی یا حقوقی استفاده می کند و سپس از طریق عملیات بانکی پول را به سایر بانک های کشور یا خارج از کشور منتقل می کنند (نیکولاسکا و سیمونسکی^۶، ۲۰۱۲) مرسوم ترین اشکال پولشویی از طریق سیستم بانکی شامل:

- ۱- سیستم بانکداری زیرزمینی که به آن سیستم بانکداری موازی هم نامیده می شود. و در آسیا حاوالا^۷ و در هند، هاندی^۸ و در شرق دور فی چین^۹ نامیده می شود.
- ۲- خودپردازها که شامل دستگاه تحت مالکیت و کاربرد در بانک و دیگری شامل دستگاه تحت مالکیت و کارکرد شخص می باشد. (سولیان^{۱۰}، ۲۰۱۵).

1-Gnutzmann.

2-Placmenr

3- Layering.

4-Integration.

5-Srinagar.

6- Nikoloska & Simonovski.

7- Hawala.

8- Handi.

9- Fei ch'ien.

10- Sullivan.

۳) پول‌های دیجیتال که از طریق بورس اوراق بهادار دیجیتال خریداری می‌شود و در هر فروشگاه‌هایی که پول دیجیتال را به عنوان پرداخت می‌پذیرد پرداخت می‌شود. (موسوی و سورانی، ۱۳۹۶).

میزان بالای پولشویی در جهان، سازمان یافتگی و فراملی بودن آن، خسارات و زیان‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی آن و ارتباط تنگاتنگ با جرایم دیگر باعث به تصویب رسیدن اسناد بین‌المللی و منطقه‌ای متعدد و دیگر اسناد بین‌المللی و منطقه‌ای شده است این اسناد راهکارهای مختلفی برای مبارزه با پولشویی ارائه داده‌اند که به چهار قسمت راهکارهای تقنینی، راهکارهای اجرایی و اداری، راهکارهای پیشگیرانه و راهکارهای قضایی و حقوقی قابل تقسیم هستند. پولشویان به منظور مخفی کردن فعالیت‌های مجرمانه خود، اغلب شبکه‌های خود را به کشورهایی منتقل می‌کنند که سیستم‌های بانکی ضعیفی دارند یا کشورهایی که اقدام موثری علیه پولشویان انجام نمی‌دهند. (کشتکار، ۱۳۹۸) از آنجا که سیستم‌های بانکی هسته اصلی شبکه حفاظت از سیستم‌های مالی هستند، بنابراین کارایی یک نظام ضد پولشویی به میزان زیادی بستگی به سازو کارها و کوشش بانک‌ها در مبارزه با پولشویی دارد. مهم‌ترین گام، موضوع شناسایی مشتری (KYC)^۱ در فرایند تطبیق^۲ است. کمیته نظارت بانکی موسوم به کمیته بازل در این راستا اقدام به تهیه اسناد و ارائه رهنمودهایی کرده است که رعایت آن تا حدود زیادی می‌تواند گام موثری در مبارزه با پولشویی باشد. (یاریان، ۱۳۹۱) بانک‌ها مکلفند برای جلوگیری از رویه ناپسند پولشویی و مقابله با آن تدابیر لازم را اخذ نمایند چرا که یکی از عوامل عمده موفقیت مجرمین، استفاده از منافع حاصل از جرم پولشویی از طریق سیستم‌های بانکی است، لذا بانک‌ها نقش مهمی در امر مبارزه با پولشویی دارند. در فقه و مبانی حقوقی اسلام از آن به معنای اُکُل و تحصیل مال نامشروع یاد شده که مذموم و ناپسند به حساب می‌آید و مطابق آیه ۱۸۸ سوره بقره قرآن کریم که می‌فرماید: (لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُم بِالْبَاطِلِ) که منظور از اُکُل، گرفتن یا مطلق تصرفات است و کاربرد آن در این معنا مجازی است. علامه

^۱ - know your customer

^۲ - COMPLIANCE

طباطبایی در تفسیر المیزان در مورد دواژه مال، آورده که عبارت از ملک است که طبعاً مورد رغبت و میل باشد البته علمای دیگری مثل شیخ طوسی، فیض کاشانی، شیخ طبرسی و چندین تن از علمای بزرگ اسلام در این مورد به ابراز دیدگاه پرداخته که فعلاً از بیان آن صرف نظر می‌کنیم. علاوه بر بیانات علمای معزز اسلام، در قواعد فقهی اسلام قواعدی مثل؛ قاعده ید، قاعده سوق، واصل برائت و غیره به روشنی وجود دارد که در این موارد (موارد مشکوک مالی) دیدگاه‌های فقهی در مورد تک تک آن‌ها به صراحت بیان شده است، پس آنچه مهم است، مفهوم پولشویی سابقه‌ای طولانی داشته و اختصاص به غرب و قرن حاضر ندارد. طی ۴۰ تا ۵۰ سال اخیر، بحث پدیده پولشویی در تمام کشورهای جهان مورد توجه قرار گرفته است، قبل از آن قوانین حقوقی مدون و منسجمی در مورد مبارزه با پولشویی وجود نداشته، لکن طی این مدت اخیر همه کشورها به فراخور نیاز حقوقی و شرایط سیاسی اقدام به تصویب قوانین حقوقی و دستورالعمل ضد پولشویی در این زمینه زدند. دو کشور ایران و انگلیس، نیز در این زمینه قوانین متعددی وضع نموده است. آنچه مهم و ضروری است؛ امروز پولشویی یکی از مهمترین جرایم مادی محسوب می‌شود، پدیده‌ای است که به عنوان جرایمی سازمان یافته و فراملی، مباحث عمده‌ای را در سال‌های اخیر در اسناد تجاری و تمامی رشته‌های حقوق به آن اختصاص یافته است. با این وصف و به لحاظ تاریخی پولشویی ریشه در گذشته تا امروز دارد و به آن به عنوان ساز و کاری یاد می‌کنند که از طریق درآمدهای نامشروع از فعالیت‌های غیرقانونی و سازمان یافته، شروع جلوه داده می‌شود. به بیانی دیگر، هر اقدامی که سبب قانونی جلوه دادن پول‌های حاصل از فعالیت‌های نامشروع و غیرقانونی شود پولشویی محسوب می‌گردد.

بخش دوم: مفهوم شناسی پولشویی

نظریه این که مبنای مقایسه قوانین مبارزه با پولشویی در این پژوهشی مساله محور است؛ علاوه بر نقد، بررسی و مقایسه قوانین ضد پولشویی در دو کشور ایران و انگلیس به مقایسه نهایی قوانین هر دو کشور با توجه به دستورالعمل نهادهای بین‌المللی و سازمان‌های پیشرو در

این زمینه مبنای پرداخته خواهد شد به همین دلیل در پیشینه پژوهش از تحقیق هایی که به سازمان های بین المللی در زمینه مبارزه با پولشویی می پردازند هم اشاره خواهد شد. با تمام این اوصاف که شرح آن بیان شد، پولشویی ریشه در گذشته دارد، هیچ کشوری از این جرم مبرا نیست آنچه مهم است هماهنگی چندین نهاد پیشرو در این زمینه مثل تصویب قوانین حقوقی بازدارنده و دستورالعمل های شفاف و کارآمد، پشتوانه سیاسی، امنیتی و اطلاعاتی و نظام بانکی کارآمد با استفاده از پرسنل آموزش دیده و به کارگیری دانش و ابزار های ضد پولشویی واز همه مهمتر خواست نظام سیاسی کشورها و دهها موضوع دیگر می تواند تا حد زیادی در این زمینه موثر واقع شود چیزی که در همه کشورها موضوعی آرمانی است و کشور ایران و انگلیس تا رسیدن به هدف آرمانی فاصله زیادی دارند. قانون نمونه مبارزه با پولشویی، مصادره و همکاری های بین المللی در باره عواید حاصل از پولشویی به سیر تاریخی مبارزه با آن که به سال های ۱۹۸۰ میلادی به بعد برمی گردد و اولین سند بین المللی در این زمینه پیمان نامه وین که در ۱۹ دسامبر ۱۹۸۸ به تصویب سازمان ملل متحد رسید و سازمان های دیگر تا امروز که آخرین آن FATF و پیشنهادهای ۹+۴۰ گانه است همگی نشان از ارائه قانونی می دهد که در مبارزه با پولشویی سیری تکاملی را طی می نماید و هر کدام نقایص و تنگناهای قوانین قبلی را می پوشاند (میرزاوند، ۱۳۸۲) با نگاهی به مبارزه با پولشویی در بانک ها و مؤسسات مالی و نگاهی به قانون ضد تروریسم ایالات متحده آمریکا مشخص شد پس از حوادث ۱۱ سپتامبر هیچ کشوری به تنهایی قادر به مبارزه با این پدیده به تنهایی نیست و اجماع جهانی رامی طلبد (خمایی-زاده، ۱۳۸۲) تنگناهای ساختاری حاکم بر لایحه مبارزه با پولشویی، پس از تقدیم لایحه مبارزه با پولشویی از سوی دولت به مجلس شورای اسلامی، دفتر بررسی های اقتصادی مرکز پژوهش های مجلس اقدام به نظرخواهی از صاحب نظران و برخی شخصیت های حقوقی ذیربط مثل بانک ها و مؤسسات مالی، در مورد لایحه مذکور نمود که نشان دهنده کمبود ها و تنگناهای متعددی در این زمینه می باشد (تصدیقی، ۱۳۸۲) در جرم انگاری پولشویی و راهکارهایی که برای این جرم، مجازات تعیین شده است، نظام حقوقی و مبانی فقهی-حقوقی و مباحث شامل قاعده ید، قاعده سوق، اصل حجت در اصول فقه اسلامی و هم چنین مستندات بین المللی و

منطقه‌ای شامل اسناد و کنوانسیون‌های متعدد و مستندات داخلی (فقهی شامل منع و تحریم اکل مال به باطل) و سیره امام (علی) مستندات حقوقی واصل ۴۹ قانون اساسی و قانون مبارزه با پولشویی از این موارد می‌باشد (حیدری، ۱۳۸۳) در معرفی گروه ضربت اقدام مالی علیه، در زمره اصول و قواعد حقوقی برای مبارزه با پولشویی محسوب می‌شود. نه تنها تمام کشورهای عضو FATF، کشورهای غیرعضو هم با الهام از این توصیه‌های ۴۰ گانه به تصویب و کپی-برداری در قانون مبارزه با پولشویی در کشور خود اقدام نموده‌اند. مثل گروه ناظران بانکی دور از ساحل (OGBS)، گروه آسیا - پسیفیک در مورد پولشویی از این جمله است. جرم-انگاری پولشویی و گستره آن در اسناد بین‌الملل و نظام حقوقی ایران، به قوانین موجود در ایران و سایر کشورهای اروپایی و آمریکا که در آن پولشویی به عنوان یک جرم تلقی شده است اشاره شده است و معتقد است پولشویی به عنوان یک جرم در دهه هشتاد میلادی آن هم نخست در ارتباط با قاچاق مواد مخدر توجه جامعه بین‌الملل را به خود جلب نموده است (گلدوزیان و عباسی، ۱۳۸۶). رویکرد نوین نسبت به اموال مجرمین در بزهکاری سازمان‌یافته یا اقتصادی مطالعه تطبیقی در حقوق ایران و فرانسه مشخص شد که از دیدگاه جرم‌شناختی یکی از ضروری‌ترین پیش‌شرط‌ها برای افزایش بازدارنده‌های سیاست کیفری در قبال اشکال سودآور بزهکاری که ذیل عناوین بزهکاری سازمان‌یافته یا جرایم یقه‌سفیدها و بزهکاری اقتصادی (پولشویی) از آن‌ها یاد می‌شود همانا سرکوب انگیزه‌های مالی مجرمین و به خصوص جرم‌انگاری و پیشگیری از پولشویی، شناسایی و ضبط و مصادره اموال و عواید مجرمانه آنهاست و پس از مطالعه تطبیقی حقوق ایران و فرانسه مشخص شد به رغم تصویب قانون مبارزه با پولشویی در بهمن‌ماه ۱۳۸۶ این قانون دارای اشکالات مهمی است که در راستای نتیجه‌بخشی بیشتر سیاست‌های حقوقی کشور بر ضد این اشکال غیرمتعارف و فوق‌العاده خطرناک باید لزوماً رفع گردد (یوسفیان شوره‌دلی، ۱۳۸۹) در مبارزه با پولشویی در قوانین ایران و اسناد بین‌المللی، به عزم بین‌المللی بر مبارزه با پولشویی تأکید شده است و تلاش‌های بین‌المللی متعددی مثل کنوانسیون سازمان ملل متحد درباره مواد مخدر و روان‌گردان، اساس-نامه کمیته باسل، منشور ۱۹۹۰ اتحادیه اروپا، کنوانسیون پالمو و موارد مشابه برای مبارزه با

این پیدا است (غلامی و پوربخش، ۱۳۹۰) در تحلیل و نقد نظام قانونی حاکم بر جرم پولشویی در ایران، مشخص شده که تا سال ۱۳۸۶ در نظام حقوقی ایران جرم پولشویی به عنوان جرم مستقل تلقی نمی‌شده لکن الزام کنوانسیون‌های بین‌المللی از جمله کنوانسیون ملل متحد برای مبارزه با قاچاق موادمخدر و داروهای روان‌گردان مصوب ۲۰ دسامبر ۱۹۸۸ معروف به کنوانسیون وین (ماده ۳) از یک‌سوی، ضرورت‌ها و نیازهای قانونی و قضایی از سوی دیگر تصویب قانون مبارزه با پولشویی را عملی نموده است (آرین، ۱۳۹۰) در پژوهشی با عنوان نقدی بر فرآیند پولشویی، به جرم‌انگاری پولشویی در نظام حقوق کیفری پرداخته که شامل تحصیل و تملک، نگهداری، تبادل، مبادله عواید و اقتصاد پنهان‌کاری این عواید و درآمدها می‌شود (نقدی، ۱۳۹۲).

سازوکارهای کنترل پولشویی در حقوق داخلی ایران و اسناد بین‌المللی مرتبط با پولشویی که طیف متنوعی از اقدامات لازم در سطح داخل و بین‌المللی را به همراه داشته و آن موظف-بودن اعضا به همکاری با یک‌دیگر و نیز با سازمان‌های بین‌المللی مرتبط و پیشنهادهای مناسب برای ارتقاء کیفیت حقوق داخل کشورها، زمینه را برای شبیه‌تر شدن نظام‌های حقوقی و به دنبال آن سهولت در همکاری‌های بین‌المللی در مبارزه با پولشویی را فراهم می‌نماید (نصیری، ۱۳۹۴) در بررسی تطبیقی راهکارهای پیشگیری از جرم پولشویی در قانون مبارزه با پولشویی و کنوانسیون مریدا، مشخص شد که کشورهای مختلف برای مقابله با پیشگیری از جرم چه اقدامات و راهکارهایی در نظر گرفته‌اند و در نظم حقوقی ایران نیز هم‌پا با تحولات بین‌المللی و پیشرفت تکنولوژی به منظور برقراری نظم و امنیت در خصوص مبارزه با پولشویی اقدام‌هایی صورت گرفته است (باقری، ۱۳۹۴) در بررسی مطالعه تطبیقی عنصرهای جرم پولشویی در حقوق ایران و اسناد بین‌المللی، مشخص گردید علی‌رغم آن که تعهد جمهوری اسلامی ایران در مرز بندی کردن رفتارهای فیزیکی جرم پولشویی تا اندازه‌ای از رویه بین‌المللی فاصله گرفته، اینک با تفسیر صحیح قانون مبارزه با پولشویی این نتیجه بدست می‌آید که جرم پولشویی در ایران و رویه بین‌المللی از حیث شرایط و اوضاع و احوال تفاوتی ندارد (سیاه‌پیری

کرمخانی و دهقان - ۱۳۹۵) در مطالعه تطبیقی قوانین مبارزه با پولشویی در ایران و جهان، به اقتصاد زیرزمینی که حامل دو نوع فعالیت مجرمانه و غیرقانونی است، عواملی مثل قاچاق کالا، ارز، مواد مخدر و قاچاق انسان، اختلاس و ارتشا و عملیات مجرمانه و تأثیر و تاثرات آن بر روی اقتصاد اشاره شده است (شاکری، ۱۳۹۵) در مورد الزامات مبارزه با پولشویی در حقوق کیفری در ایران در پرتو حقوق کیفری فراملی، پولشویی یک جرم فراملی است که می‌تواند زمینه را برای جرایم دیگر نیز فراهم کند. سازمان‌هایی مثل سازمان آکو به دلیل ساختار و هدف اصلی آن که ارتقای اقتصاد دولت‌های عضو است و این هدف مستقیماً توسط پولشویی تهدید می‌شود. مناسب‌ترین بستر بین‌الدولی برای مبارزه با پولشویی است که می‌تواند همکاری کشورها در این مورد به معنای به رسمیت شناختن متقابل تصمیمات قضایی یک‌دیگر باشد (شفیع‌زاده و دیزچی و اردبیلی، ۱۳۹۶).

در پژوهشی با عنوان درنگی در جرم‌انگاری پولشویی، به پولشویی از دیدگاه اسناد بین‌المللی و ایران و ارکان جرم پولشویی کم کردن قانونی با توجه به قانون مجازات اسلامی مصوب سال ۱۳۹۲ (ماده ۲) و رکن مادی جرم و رکن روانی جرم و هم‌چنین قانونی اساسی و نحوه اجرای اصل ۴۹ آن، قانون مبارزه با مواد مخدر، مجمع تشخیص مصلحت نظام و قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز، قانون مجازات اسلامی، قانون منع خرید و فروش کویپن‌های کالاهای اساسی مصوب سال ۱۳۷۶ و آئین‌نامه مالی ستاد مبارزه با مواد مخدر مصوب ۶۷/۱۱/۲ مورد نقد و استناد قرار گرفته و پولشویی را به عنوان یک فعالیت مجرمانه مالی که درآمدهایش زائیده منفعت‌های غیرقانونی است تلقی و بیان می‌نماید (خوئینی و همکاران، ۱۳۹۶) بسیار دشوار به نظر می‌رسد که حجم واقعی جریان‌های مالی غیرمشروع و مقدار واقعی بخش‌های مختلف آن برآورده گردد. در کشورهای عقب مانده حجم جریان‌های مالی غیرمشروع به میلیاردها دلار برآورد می‌شود. (هینفری، ۲۰۱۲). گذشته از آن براساس گزارش ماه دسامبر سازمان تجارت جهانی، کشورهای عقب مانده و رو به توسعه از سال ۲۰۰۳ تا ۲۰۱۲ بر اثر جریان‌های مالی غیرمشروع ۶/۶ میلیارد دلار زیان دیده‌اند. که نشان می‌دهد حجم خروج

غیرمشروع پول‌ها سالانه به طور غیرعادی ۹/۴ درصد افزایش یافته است (این رقم برابر است با دو برابر رشد تولید ناخالص داخلی جهان)، و در پایان سال ۲۰۱۷ این رقم به ۸.۱۶ میلیارد دلار رسیده است. خروج پول به صورت غیرقانونی در سطح جهان به طور میانگین ۳/۹ درصد تولید ناخالص داخلی را تشکیل می‌دهد. در سال ۲۰۱۲ میلادی ۹۹۱/۲ میلیارد دلار از کشورهای عقب مانده و در حال توسعه به خارج انتقال یافته است این رقم تا پایان سال ۲۰۱۸ به رقم ۱۳۰۰ میلیارد رسیده و روند افزایشی دارد (سازمان تجارت جهانی، نوامبر ۲۰۱۸). جرم فساد فرار از پرداخت مالیات و سایر فعالیت‌های غیرقانونی منجر به خروج غیرقانونی سرمایه می‌شود براساس پژوهشی از د. کاروسپانچرز خروج مبلغ ۹۹۱/۲ دلار در کشورهای یاد شده در سال ۲۰۱۲ بیشتر از رقم همه سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و کمک‌های رسمی خالص و بیان شده طی همین سال در کشورهای یاد شده می‌باشد. (د. کاروسپانچرز؛ ۲۰۱۴: ۲۰).

سازمان همکاری اقتصادی و توسعه با ارائه این نتایج اعلام کرد میزان جریان‌های مالی غیر مجاز در کشورهای عقب مانده به مراتب بیشتر از سرمایه‌گذاری‌ها و مقدار کمک خارجی به این کشورهاست. (سازمان همکاری اقتصادی و توسعه، ۲۰۱۴) بر این جریان مالی غیرمجاز بر روند جمع‌آوری منابع داخلی کشور نیز تاثیر منفی گذاشته که این خود منجر به وابستگی بیشتر یک کشور به کمک‌های دیگر کشورها آشکار می‌سازد. جریان‌های مالی غیرمجاز همچنان در یک جامعه سیستم عدالت اجتماعی را به هم می‌ریزد چنانچه بر شهروندان سرمایه‌دار و دارای وضع اقتصادی بهتر، فشار مالی کمتر و بر شهروندان فقیر فشار بیشتری احساس می‌کنند زیرا نهانی‌توانند همانند افراد متمول سرمایه‌شان را در کشورهای خارجی پنهان سازند. (همان، ۳۴۵) پیامدها و تاثیرات مخرب جریان‌های مالی غیرمجاز تنها به کشورهای عقب مانده منحصر نبوده بلکه بنابر ماهیت تغییر ناپذیر آنها دارای تاثیرات جهانی نیز هست. جریان‌های مالی غیرمشروع در کشورهای عقب مانده از طریق جهانی سازی تجارت و جرایم سازمان یافته بین‌المللی حتی در برابر امور مالی غیرمشروع مثل تجارت اسلحه، قاچاق مواد مخدر و حمایت مالی از تروریسم را نیز دشوار خواهد ساخت (سازمان تجارت جهانی، ۲۰۱۵) به این ترتیب چالش

کنترل جریان‌های مالی غیرمجاز نه تنها برای کشورهای عقب مانده، بلکه برای کشورهای پیشرفته اولویت غیرقابل انکار شمرده می‌شود و این کشورها در امر مبارزه با فعالیت‌های غیرمجاز جهانی جدی‌تر می‌شوند، مشکل آنجاست که جدا کردن پول‌های کثیف از منابع قانونی دشوار و مجرمین بدون اینکه گرفتار شوند از این پول‌ها استفاده می‌نمایند. (همان، ۲۳۴)

علاوه بر بحث قوانین حقوقی و قضایی موضوع؛ طیف متنوعی از اقدامات پیشگیرانه در ارائه راهکارهای حقوقی و مالی سازمان‌های بین‌المللی مطرح شده است، احراز هویت مشتریان بانک‌ها و بایگانی اطلاعات مربوط به آنها از جمله راهکارهای پیشگیرانه‌ای است و از جمله بخش ب از بند ۱ ماده ۹ کنوانسیون وین، بخش د بند ۲ ماده ۳۱ کنوانسیون پالرمو، بخش ب بند ۲ ماده ۵۲ کنوانسیون مریدا و بخش آ بند ۳ ماده ۱۴ همین سند و توصیه شماره ۱۰-FATF. و بحث نظارت بر جابجایی وجوه و دارایی مشتریان در بند ۲ و ۳ ماده ۱۴ کنوانسیون مریدا آمده است. بند ۲ ماده ۱۴ بر ضرورت انجام اقدامات عملی در زمینه شناسایی و نظارت بر وجوه نقد و دیگر اسناد مالی قابل نقل و انتقال تاکید می‌نماید و بند سوم این ماده، نهادهای مالی را مکلف کرده تا ضمن ارائه اطلاعات صحیح و قابل اتکا در مورد هویت شخص اصیل در نقل و انتقال‌های مالی، این اطلاعات را حفظ نموده و نظارت‌های مضاعفی را در این خصوص داشته باشند. بند ۲ ماده ۷ کنوانسیون پالرمو نیز مقررات مشابهی را در این زمینه پیش بینی کرده است. ایجاد پایگاه‌های اطلاعاتی و ضبط داده‌های مالی از دیگر راهکارهای حقوق کشورها در زمینه پیشگیری از پولشویی است که در توصیه شماره ۱۱-FATF به نگهداری سوابق اختصاص داده شده است. بخش ب بند ۱ ماده ۷ و ماده ۵۸ کنوانسیون مریدا نیز بر ضرورت تشکیل نهادی بنام واحد اطلاعات مالی توسط موسسات و سیستم‌های بانکی تاکید کرده‌اند. این واحد مسئولیت دریافت، تحلیل و انتشار اطلاعات مربوط به معاملات مشکوک به نهادهای ذی‌ربط را دارا می‌باشد. بند ۳ ماده ۵ کنوانسیون وین، بند ۶ ماده ۱۲ کنوانسیون پالرمو، بند ۷ ماده ۳۱ کنوانسیون مریدا و توصیه شماره ۹-FATF در جهت رفع موانع تحدید اصل رازداری بانکی مواردی اشاره داشته است. پیش بینی برنامه‌های آموزشی کارکنان، تعلیم شیوه‌های مرتبط با شناسایی و نظارت، اقدامات و تدابیر تکمیلی در مورد اشخاص دارای و... موارد دیگری است

که در اسناد بین‌المللی اشاره شده و حاکی از تمهیدات حقوق هر کشور در این راستاست. (نصیری، ۱۳۹۴) براین اساس با توجه به نقش با اهمیت بانک‌ها در زمینه پولشویی، دولت‌ها و جامعه جهانی، می‌بایست بیشترین اقدامات و پولشویی متوجه بانک‌ها نمایند. در مورد آثار پولشویی می‌توان به این نکات اشاره کرد، اثرات پولشویی بر اقتصاد کلان کشور، تخریب بازار مالی، تاثیر بر اقتصادهای مبتنی بر نرخ بهره، تاثیر بر نرخ ارز، تاثیر پولشویی بر تخریب بخش خصوصی و تخریب بخش واقعی اقتصاد، واز همه مهمتر تاثیر آن بر سیاست کلی کشور، اشاره کرد. (هادیان، ۱۳۸۲). پولشویی پدیده‌ای نوپیدا و جدیدی است که به تازگی از حقوق بین‌المللی وارد حقوق داخلی کشورها شده است به گزارش شبکه اجرای احکام مالی^۱ (FECN) هزینه برای مبارزه با پولشویی از ۳/۶ میلیارد دلار در سال ۲۰۰۸ به ۱۸ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۶ افزایش یافته است (معصومی‌زاد، ۱۳۹۶). علیرغم همه هزینه‌های گزاف در مبارزه با پولشویی همچنان بین ۱ تا ۲ درصد از فعالیت‌های مجرمانه پولشویی در جهان کشف می‌شود و متأسفانه سیستم‌های مبارزه با پولشویی کارایی لازم را در رهگیری و کنترل چنین فعالیت‌هایی ندارد. (معصومی‌راد، ۱۳۹۶). ارزش هر راه‌حل ضد پولشویی، براساس توانایی آن در شناسایی فعالیت‌های مالی مشکوک با شناسایی مشخصات افراد پولشویا سازمان‌هایی که با آن درگیرند مشخص می‌شود (درزوسکی^۲، ۲۰۱۲) در مورد ابزارهای ضد پولشویی، امروزه سیستم ضد پولشویی هوشمند (LAML)^۳ وجود دارد که توانایی نظارت بر تراکنش مالی، کشف رفتار غیر معمول و جداسازی تراکنش‌هایی را که خطری برای موسسات مالی محسوب می‌شود شناسایی و وجه عمده این سیستم توانایی یادگیری و انطباق و درک مدل‌های جدید پولشویی همزمان را دارد. (گائو^۴، ۲۰۰۶) تعیین هر تراکنش غیرعادی که توسط شناسایی رفتار یا الگوهای در هنگام تجزیه و تحلیل مشخصات مشتری و تراکنش‌ها در موسسات مالی

¹ - Financial crime Enforcement Network.

²-Derzzwski.

³-Interlligent Anti Money Laundering system.

⁴-GAO.

صورت می‌گیرد فرابندی وقت گیر و گاهی پیچیده است. (باچنان^۱، ۲۰۰۴) بانک‌ها از جمله شناخته شده‌ترین موسسات مالی در زمینه پولشویی هستند. و هدف اصلی پولشویان قانونی ساختن پول کثیف و مجرمانه است. اکثر بانک‌ها از پول وارد شده به حساب افراد حقیقی یا حقوقی استفاده می‌کند و سپس از طریق عملیات بانکی پول را به سایر بانک‌های کشور یا خارج از کشور منتقل می‌کنند (نیکولاسکا و سیمونسکی^۲، ۲۰۱۲) بطور کلی وظایف واحد های مبارزه با پولشویی در تمام واحد های حقوقی و مالی به شرح زیر است:

- ۱- نظارت بر فعالیت ارباب رجوع و اشخاص مشمول مربوط به منظور شناسایی معاملات مشکوک.
- ۲- بررسی، تحقیق، اولویت بندی و اعلام نظر در مورد گزارش های ارسالی کارکنان دستگاه ذیربط.
- ۳- ارسال فوری گزارش های مذکور در قالب برگه (فرم) و سازوکار های مشخص شده توسط مرکز بدون اطلاع ارباب رجوع.
- ۴- تهیه نرم افزار های لازم به منظور تسهیل در دسترسی سریع به اطلاعات مورد نیاز در اجرای قانون و مقررات و نیز شناسایی سامانه ای (سیستمی) معاملات مشکوک.
- ۵- طراحی سازوکار لازم جهت الویت بندی، نظارت و واپایش (کنترل) فرایند های مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم (فرایند های جمع آوری و تحلیل اطلاعات، استخدام نیرو ها، آموزش و غیره) و ارزیابی و ممیزی میزان اجرای آن در دستگاه مربوط.
- ۶- تامین اطلاعات تکمیلی مورد نیاز مرکز و سایر مراجع ذی صلاح در امر مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم.

1- Buchanan.B.

2- Nikoloska & Simonovski.

- ۷- صدور بخشنامه های لازم در خصوص اجرای قانون و مقررات مربوط به مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم برای دستگاه های تابع.
  - ۸- بازرسی و نظارت از واحد های تحت امر به منظور اطمینان از اجرای کامل قوانین و مقررات مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم.
  - ۹- تهیه آمار ها و گزارش های مربوط به اقدامات سازمان های تابع در خصوص اجرای مقررات مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم و نتایج آن.
  - ۱۰- ارسال پرونده اشخاص مذکور در تبصره (۳) ماده (۴) قانون به مراجع اداری و قضایی و اعلام آن به مرکز.
  - ۱۱- نگهداری سوابق و گزارش های مکاتبات مربوط به دستگاه متبوع در خصوص موارد مربوط به پولشویی و تامین مالی تروریسم.
  - ۱۲- تهیه برنامه سالانه اجرای مقررات مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم در شخص مشمول و واپایش (کنترل) ماهانه میزان اجرای آن.
  - ۱۳- تهیه برنامه های آموزشی بر حسب نوع فعالیت در خصوص موضوع این قانون.
  - ۱۴- بررسی و انطباق مقررات و رویه های داخلی شخص مشمول با مقررات مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم و ارایه بازخورد های مناسب و اتخاذ اقدامات لازم جهت رفع ایراد های موجود.
  - ۱۵- انجام سایر وظایف محوله از سوی مرکز در چهارچوب مقررات این قانون.
- سخن پایانی در تبیین مساله این مقاله این است که همه پولشویان بیشترین درآمد خود را به کمک سیستم بانکی، ارزی، صرافی ها، قاچاق مواد مخدر و دارو، فرار مالیاتی و غیره، با استفاده از خلا قوانین حقوقی و یا گریز از آن در سراسر دنیا، که از رایج ترین و بهترین شیوه برای

حصول و استفاده از در آمد حاصل از پولشویی و به دنبال آن تطهیر پول است استفاده می نمایند و بهترین گذر گاه برای در آمد های هنگفت پولشویی خود را در نظام بانکی جستجو می کنند.

بخش سوم: مهمترین سازمان های جهانی پیشرو در مبارزه با پولشویی

مهمترین سازمان های بین المللی پیشرو در زمینه مبارزه با پولشویی؛ کنوانسیون وین ۱۹۸۸، کنوانسیون بازل^۱ ۱۹۸۸ و رهنمودهای تکمیلی در سال ۲۰۰۱، کنوانسیون شورای اروپا ۱۹۹۰، دستورالعمل اروپایی ۱۹۹۱، توصیه های چهل گانه گروه اقدام مالی یا FATF^۲ در سال ۱۹۹۰ و اصلاحیه های آن در سال ۲۰۰۰-۱۹۹۶، کنوانسیون پالمو^۳ در سال ۲۰۰۰، کنوانسیون مبارزه با فساد ملل متحد مشهور به مریدا^۴ برای مبارزه با فساد مالی ۲۰۰۳. گروه اگمونت^۵، گروه ولفسبورگ^۶ و گروه پمپیدو^۷ و نیز دستورالعمل اتحادیه و شورای اروپا ۲۰۰۵، توصیه های تجدید نظر شده FATF (۴۹ گانه) در سال ۲۰۱۲، قطعنامه ۱۳۷۳ شورای امنیت در سال ۲۰۰۱ و دیگر قطعنامه های شورای امنیت در مبارزه با پولشویی که این قطعنامه ها، طبق فصل هفتم منشور سازمان ملل، از کشورهای عضو می خواهد دارای طالبان افغانستان، بن لادن و القاعده و شرکت های وابسته به آنان به دلیل پولشویی و تامین مالی تروریسم، مسدود نمایند. ابتدا قطعنامه ۱۲۶۷ در تاریخ ۱۵ اکتبر ۱۹۹۹ به مسئله طالبان پرداخت و قطعنامه ۱۳۳۳ در تاریخ دسامبر ۲۰۰۰ بن لادن و القاعده را هدف قرار داد. قطعنامه های بعدی به ترتیب ۱۳۶۳ (۳۰ ژانویه ۲۰۰۱)، ۱۳۹۰ (۱۶ ژانویه ۲۰۰۲)، ۱۴۵۲ (۲۰ دسامبر ۲۰۰۲)، ۱۴۵۵ (۱۷ ژانویه ۲۰۰۳) تدابیری جهت نظارت و اجرای بهتر وضع کردند.

^۱ -Basel Committee on Banking Supervision (BCBS).

^۲ -Financial Action task force.

^۳ -Palermo convention.

^۴ -Merida convention

^۵ -egmont

^۶ -wolfsboorg

^۷ -pampido

بخش چهارم: بیان اهمیت موضوع

همانطور که قبلا بیان شد پولشویی یک پدیده نوین و جهانی، دیر زمانی است که بسیاری از کشورهای جهان را در زمینه مبارزه با آن درگیر کرده است لذا با توجه به اهمیت موضوع به بعضی از اثرات مهم و ضروری در مورد مبارزه پولشویی می‌پردازیم.

آثار کلان مبارزه با پولشویی؛ کاهش جرایم مالی، کاهش ریسک‌های عملیاتی، قانونی و شهرت ثبات بازار و موسسات مالی، توسعه اقتصادی کشورها. (بهرام زاده و شفیع، ۱۳۸۹).

آثار کوچکتر مبارزه با پولشویی؛ نقل و انتقال وجوه حاصل از قاچاق مواد مخدر با مشکل مواجه می‌شود، جرایم سازمان یافته از حالت کنترل فیزیکی به کنترل نرم‌افزاری تبدیل شده و امکان اثبات این جرایم در محاکم قضایی آسان‌تر خواهد شد، امکان ردیابی شبکه‌های اصلی قاچاق کالا و مواد مخدر بسیار آسان‌تر خواهد شد و امکان گریز از جرم پولشویی و یافرازپرداخت مالیات و غیره، تا حد بسیار زیادی کاهش می‌یابد و میزان خروج سرمایه از کشور که هیچ آماری از آن موجود نیست شفاف‌تر می‌شود و در نتیجه برنامه‌ریزی و اتخاذ تدابیر لازم جهت جلوگیری از آن میسر خواهد شد (همان ۳۹).

بخش پنجم: آثار اقتصادی پولشویی

اخلال و بی‌ثباتی در اقتصاد؛ برهم زدن ساز و کاری عرضه و تقاضا و باعث سرعت رشد نقدینگی و افزایش تورم می‌شود. (بحث آثار اقتصادی همان، با اندکی تلخیص: صص ۱۴-۱۳). کاهش درآمد و افزایش هزینه‌های دولت؛ وجوه حاصل به دلیل برخورداری از ویژگی روان بودن و تغییر شکل سریع، شناسایی‌شان به عنوان منابع مالیاتی بسیار دشوار است. آثار زیان‌بار مواد مخدر و ایجاد مراکز بازپرسی معتادان و جنبه‌های کیفی آن برای زندانیان و فروشندگان آن مواد مخدر هزینه‌ها را بالا می‌برد. تغییر جهت سرمایه‌گذاری و خروج سرمایه از کشور؛ تغییر جهت سرمایه‌گذاری بلندمدت به سرمایه‌گذاری کوتاه مدت در بخش‌های

خدماتی که تاثیر زیادی بر برنامه‌های اقتصادی و برنامه‌ریزی‌های دراز مدت دولت دارد. این نوع سرمایه‌گذاری‌های کوتاه مدت در سطح کلان باعث خروج سرمایه از کشور و صدمات جبران‌ناپذیری بر پیکره اقتصاد وارد می‌کند به عبارتی پول سیاه ملیت ندارد و باعث سرازیر شدن سرمایه از کشورهای فقیر به کشورهای غریبی می‌شود. تضعیف امنیت اقتصادی؛ از مولفه‌های امنیت اقتصادی برای سرمایه‌گذاری (داخلی و خارجی) محفوظ ماندن حقوق اشخاص از هرگونه تعدی خودسرانه است و از سوی دیگر کاهش ریسک سرمایه‌گذاری که مولفه دیگر امنیت اقتصادی است جز با شفافیت و حکومت قانون میسر نخواهد شد، گسترده‌تر شدن حوزه‌های فساد و آلودگی، هزینه‌های کشف، کنترل و مبارزه با فساد از ابعاد قضایی، انتظامی و کیفری برای دولت هزینه‌آور است، تضعیف بخش خصوصی؛ در برخی از کشورها برای پوشش عواید حاصل از قاچاق مواد مخدر، پیتزا فروشی هامورد استفاده قرار می‌گیرند. این گونه شرکت‌ها (پوششی) در واقع به وجوه غیرقانونی قابل توجهی دسترسی دارند که به آنها کمک می‌کند محصولات و خدمات خود را با قیمتی کمتر از سطح قیمت بازار ارائه کنند و باعث ایجاد رقابت ناسالم و بیرون راندن رقبای ضعیف‌تر از بازار و تضعیف بخش خصوصی قانونی می‌گردد. ایجاد موانعی برای خصوصی‌سازی؛ فرآیند پولشویی موجبات اخلال در اصول رقابتی که یکی از اصول تردیدناپذیر در کارایی و بازدهی اقتصادی است را فراهم می‌سازد. مثلاً قیمت کالاها و خدمات خود را پایین آورده در نتیجه شرکت‌هایی که ناگزیرند سرمایه مورد نیاز خود را با قیمت بالا از بازار رسمی و یا غیررسمی تهیه کنند باعث بروز مانعی بزرگ در راه این شرکت‌ها فراهم می‌شود. تاثیر منفی بر نرخ سود بانکی و نرخ ارز؛ برخی فرآیندهای پولشویی به دلیل ارائه علایم کاذب به بازار سرمایه (بازار پول و کالا و سرمایه و نظایر آن) موجبات تغییر در نرخ‌های بانکی و ارز را فراهم می‌آورد. آثار و تبعات بین‌المللی پولشویی بر معاملات و بازار مهمترین آثار بین‌المللی آن مانع از توسعه کشور به دلیل امکان قطع روابط با نهاد مالی خارجی، افزایش هزینه انجام معاملات، موکول نمودن معاملات به دلیل بررسی بیشتر، قطع روابط کارگزاری و عدم اعطای وام و عدم دسترسی و یا پر هزینه بودن دسترسی به

بازارهای جهانی و کاهش جذب سرمایه‌گذاری خارجی به دلیل عدم قوانین و یا قوانین ناکارآمد مبارزه با پولشویی می‌باشد (همان ماخذ، بانندکی تلخیص، ۱۲).

بخش ششم: مهمترین قوانین حقوقی ضد پولشویی در ایران

نظام حقوقی ایران، قانون مبارزه با پولشویی ایران به شماره: ۲۵۸/۱۸۳۴۹۷ به تاریخ ۱۳۸۶/۱۱/۲۶؛ در ۱۲ ماده و ۷ تبصره در روز سه‌شنبه ۱۳۸۶/۱۱/۲ در مجلس تصویب و در مورخه ۱۳۸۶/۱۲/۱۷ به تایید شورای نگهبان رسید. همچنین؛ آئین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی را در ۸ فصل با ۴۹ ماده قانون به شماره ۱۸۸۶۹ در سال ۱۳۸۶ (روزنامه رسمی)، تصویب و در مورخه ۱۳۸۸/۹/۱۸ به تمام دستگاه‌های پولی داخلی ابلاغ کرد. محدوداً قانون اصلاح آن طی لایحه‌ای در تاریخ ۱۳۹۶/۸/۱۷ به مجلس شورای اسلامی ارائه و در مورخه ۹۷/۲/۲۶ در صحن علنی تصویب و در مهرماه ۱۳۹۷ اصلاحیه آن ابلاغ و از تاریخ اجرا (۹۷/۱۱/۶) تا زمان حاضر به قوت خود باقی است. همچنین مجلس شورای اسلامی در جدیدترین اقدام خود؛ قانون الحاقی به ماده ۱۴ قانون پولشویی رادر ۱۵ فصل و ۱۵۸ ماده، ۱۶۴ بند و ۲۱۴ تبصره به شماره ۹۲۹۸۶/ت/۵۷۱۰۱ در تاریخ ۱۳۹۸/۷/۲۲ پس از تصویب جهت اجرا ابلاغ گردیده است. جمهوری اسلامی ایران نیز علاوه بر قوانین و تصویب چند کنوانسیون مصوب ذیل؛ بر اساس نیاز داخلی خود در این مورد اقدامات در خور توجه زیادی انجام داده است که مهمترین اقدامات مصوب شامل موارد زیر است:

۱- قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مصوب سال ۱۳۵۸

۲- قانون مبارزه با مواد مخدر سال ۱۳۶۷

۳- قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز سال ۱۳۷۴.

۴- تصویب کنوانسیون وین، ۱۳۷۰.

۵- تصویب لایحه کنوانسیون پالمو، ۱۳۸۰.

۶- تصویب قانون مبارزه با پولشویی، ۱۳۸۶.

۷- تصویب آیین نامه مبارزه با پولشویی، ۱۳۸۸.

۸- دستورالعمل اجرای قوانین مبارزه با مواد مخدر، ۱۳۸۱.

۹- قانون مجازات مرتکبین به ارتشاء و اختلاس، ۱۳۶۵.

۱۰- قانون منع خرید و فروش کوپن های کالاهای اساسی، ۱۳۶۷.

۱۱- تصویب آئین نامه مالی ستاد مبارزه با مواد مخدر، ۱۳۶۷.

۱۲- تصویب قانون مبارزه با تامین مالی تروریسم، ۱۳۹۵.

۱۳. تصویب قانون مبارزه با فسادمریدا، ۱۳۸۷

۱۴- قانون الحاقی به ماده ۱۴ قانون پولشویی در ۱۵ فصل و ۱۵۸ ماده در ۱۶۴ بند و ۲۱۴ تبصره

در ۱۳۹۸/۷/۲۲

مصوبه آخر، یکی از مهمترین قوانینی است که تاکنون در زمینه مبارزه با پولشویی تدوین، تصویب و ابلاغ شده است که علاوه بر قانون مبارزه با پولشویی سال ۱۳۸۶ که با ۱۲ ماده و ۸ تبصره، و همچنین آئین نامه اجرایی آن قانون با ۴۹ ماده در سال ۱۳۸۸ به تصویب رسیده است و از طرفی صدور و ابلاغ حدود ۳۰ دستورالعمل مالی و بانکی صادره از سوی بانک مرکزی در مورد مقابله بانکی با پولشویی همگی موید اقدامات مفید و موثر در تصویب قوانین ضد پولشویی است.

بخش هفتم: آیین نامه ها و دستورالعمل های بانکی و مالی ضد پولشویی در ایران

مهمترین بخش نامه ها و آئین نامه های ضد پولشویی توسط بانک مرکزی به کلیه بانک ها و موسسات مالی در ایران به شرح زیر می باشد:

۱- دستورالعمل اجرایی مبارزه با پولشویی در شرکت های تجاری و مؤسسات غیر تجاری این دستورالعمل در ۲۴ ماده و ۷ تبصره در سیزدهمین جلسه شورای مبارزه با پولشویی در مورخه ۱۳۹۱/۳/۲۳ به تصویب و از تاریخ ابلاغ لازم الاجرا شده است.

۲- دستورالعمل اجرایی مبارزه با پولشویان توسط حساب‌رسان به شماره؛ ۱۸۱۴۳۴/ت۴۳۱۸۲ بتاريخ ۱۳۸۸/۹/۱۶ که در ۳۸ ماده و ۱۵ تبصره و در سیزدهمین جلسه شورای عالی مبارزه با پولشویی در مورخ ۱۳۹۱/۳/۲۳ به تصویب رسیده است.

۳- دستورالعمل گردش عملیات و معاملات مشکوک در بازار سرمایه در اجرای بند ج از ماده ۷ قانون ضد پولشویی مصوب ۱۳۸۶/۱۱/۲. این دستورالعمل در ۱۶ ماده و ۶ تبصره در دهمین جلسه شورای عالی مبارزه با پولشویی در تاریخ: ۱۳۹۰/۷/۱۹ به تصویب و از تاریخ ابلاغ لازم‌الاجرا شده است.

۴- دستورالعمل شماره: ۲۳۷۰۸۹/ ۹۰/ به تاریخ: ۱۳۹۰/۱۰/۶؛ ابلاغ دستورالعمل‌های مبارزه با پولشویی به شرکت‌های لیزینگ.

۵- دستورالعمل شماره: ۲۳۷۰۹۱/ ۹۰/ به تاریخ: ۱۳۹۰/۱۰/۶؛ ابلاغ دستورالعمل مبارزه با پولشویی به صندوق‌های قرض‌الحسنه.

۶- دستورالعمل شماره: ۲۷۴۵۰۸/ تاریخ: ۱۳۹۰/۱۱/۷؛ ابلاغ دستورالعمل‌های جدید مبارزه با پولشویی در اجرای بند ۸ از ماده ۱۴ قانون پولی و بانکی کشور مصوب تیرماه ۱۳۵۱ و بند الف ماده ۷ مورخ ۱۳۸۶/۱۱/۲ که شامل موارد زیر است:

۷- دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان خارجی موسسات اعتباری در ۲۲ ماده و ۱۴ تبصره در مورخه ۱۳۹۰/۱۰/۱۲ تصویب شد.

۸- دستورالعمل نحوه اعمال دقت و نظارت ویژه، هنگام ارائه خدمات پایه به اشخاص سیاسی خارجی در موسسات اعتباری در ۱۲ ماده و ۶ تبصره در مورخه ۱۳۹۰/۱۰/۱۲ تصویب و لازم‌الاجرا گردید.

۹- دستورالعمل اجرایی مبارزه با پولشویی در صرافی‌ها در ۲۰ ماده و ۱۱ تبصره در ۲۰/۹۰/۱۱/ تصویب و لازم‌الاجرا گردیده است. به کلیه مدیران بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانکی و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردیده است. ۱۰- بخشنامه‌های -

شماره: ۳۱۱۸/ه، به تاریخ: ۱۳۷۸/۶/۳۰ و ۵۵۵۶ به تاریخ ۱۳۸۷/۹/۱۶ در مورد شناسایی مشتریان خارجی ولی بخش نامه دستورالعملی فوق ملغی گردیده است.

۱۱- دستورالعمل اجرایی نحوه گزارش واریز نقدی وجوه بیش از سقف مقرر در ۱۱ ماده و ۲ تبصره در هشتمین جلسه شورای عالی مبارزه با پولشویی در تاریخ ۱۳۸۹/۱۱/۲۰ تصویب و از تاریخ ابلاغ لازم الاجرا شده است.

۱۲- دستورالعمل رعایت مقررات مبارزه با پولشویی در حوزه نظام‌های پرداخت و بانکداری الکترونیکی در ۲۱ ماده است و ۳ تبصره در هشتمین جلسه شورای عالی مبارزه با پولشویی به تاریخ ۱۳۹۰/۱۱/۲۰ به تصویب پس از آن لازم الاجرا گردیده است.

۱۳- دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان ایرانی و مؤسسات خارجی در ۳۷ ماده و ۱۸ تبصره در هشتمین جلسه شورای عالی مبارزه با پولشویی در تاریخ ۱۳۸۹/۱۱/۲۰، به تصویب رسیده است.

۱۴- دستورالعمل نحوه ارسال اسناد و مدارک مشتریان مؤسسات اعتباری به نشانی آنان در اجرای بند ۸ از ماده ۱۴ قانون پولی و بانکی (مصوب تیرماه سال ۱۳۵۱). و بند الف از ماده ۷ قانون مبارزه با پولشویی مصوب ۱۳۸۶/۱۱/۲ در ۱۲ ماده و ۶ تبصره در هشتمین جلسه شورای عالی ضد پولشویی به تاریخ ۱۳۹۰/۱۱/۲۰ تصویب و پس از ابلاغ، لازم الاجراست.

۱۵- دستورالعمل نحوه تعیین سطوح فعالیت مورد انتظار مشتری در اعتباری به منظور اجرای قانون مبارزه با پولشویی و جلوگیری از تأمین ملی تروریسم مصوب ۱۳۸۶/۱۱/۲ مجلس شورای اسلامی در ۱۰ ماده و ۴ تبصره در هشتمین جلسه شورای عالی مبارزه با پولشویی تاریخ ۱۳۹۰/۱۱/۲۰ تصویب و پس از ابلاغ، لازم الاجراست.

۱۶- دستورالعمل لزوم رعایت مقررات مبارزه با پولشویی در روابط کارگزاری و شناسایی بانک‌های پسته‌ای و در اجرای مؤثر ماده ۳۲ آئین‌نامه اجرایی مبارزه با پولشویی در ۶ ماده و ۴

تبصره در هشتمین جلسه شورای عالی مبارزه با پولشویی در مورخ ۱۳۸۹/۱۱/۲۰ تصویب و از تاریخ ابلاغ لازم‌الاجرا گردیده است.

۱۷- دستورالعمل شناسایی معاملات مشکوک و شیوه گزارش‌دهی در اجرای بند ج از ماده ۷ قانون مصوب ۱۳۸۹/۱۱/۲ در ۱۵ ماده و ۴ تبصره در هشتمین جلسه شورای عالی مبارزه با پولشویی در تاریخ ۱۳۸۹/۱۱/۲۰ تصویب و پس از ابلاغ لازم‌الاجرا گردیده است.

۱۸- دستورالعمل نحوه مراقبت از اشخاص مظنون در مؤسسات اعتباری در ۸ ماده و ۱ تبصره در هشتمین جلسه شورای عالی مبارزه با پولشویی مورخه ۸۹/۱۱/۲۰ تصویب و پس از آن لازم‌الاجرا گردیده است.

۱۹- دستورالعمل نحوه اعمال مراقبت و نظارت ویژه هنگام ارائه خدمات پایه به اشخاص سیاسی خارجی در مؤسسات اعتباری در ۱۲ ماده و ۶ تبصره در دوازدهمین جلسه شورای عالی مبارزه با پولشویی در مورخه ۱۳۹۰/۱۰/۱۲ به تصویب و پس از ابلاغ، لازم‌الاجرا گردیده است.

۲۰- دستورالعمل الزام اختصاصی شماره ملی و کدپستی برای کمیته اتباع ایرانی به منظور جلوگیری از جعل نام در پولشویی در ۶ ماده و ۲ تبصره در روز چهارشنبه ۱۳۷۶/۱۲/۱۷ در مجلس تصویب و در تاریخ ۱۳۷۶/۲/۲۴ به تصویب شورای نگهبان رسید.. (لازم به یاد آوری جمع این دستورالعمل‌ها به ۳۲ مورد می‌رسد که از نوشتن بقیه موارد فعلا خودداری میشود.)

بخش هشتم: شرح اقدامات ضد پولشویی در ایران (براساس شماره مواد قانون مبارزه با پولشویی

- شناسایی اولیه و کامل مشتری (ماده ۲ و ۳)

- استعلام مدارک شناسایی کامل از پایگاه مرتبط (ماده ۴)

- دقت و نظارت ویژه در خصوص اشخاص تحت مراقبت و خارجی (ماده ۹ و ۱۰)

- محل مناسب برای درج شماره ملی، شناسه ملی شهاب و شماره فراگیر (ماده ۱۲ و ۱۳)

-تطبیق مشخصات و اماکن ثبت شده با پایگاه ذیربط هر ۶ ماه (ماده ۱۴ و ۱۵)

-ارسال مدارک به آدرس پستی شخص متقاضی افتتاح حساب. (ماده ۱۶)

-تشکیل واحد مبارزه با پولشویی و وظایف و مسئولیت‌ها و دسترسی‌های افراد مسئول (ماده

۱۸ و ۱۹ و ۲۲)

-کنترل رعایت یا عدم مقررات توسط دستگاه‌های مسئول نظارت (ماده ۲۰)

-ارسال اطلاعات پایه به دبیرخانه (ماده ۲۱)

-ارسال گزارش عملیات و معاملات مشکوک بدون اطلاع ارباب رجوع (ماده ۲۵)

-نگهداری سوابق و اطلاعات (ماده ۳۳ و ۳۴)

-آموزش پرسنل (ماده ۳۵ و ۳۶)

-وظایف دبیرخانه شورا و اطلاعات مالی، عزل و نصب زیرساختار سازمانی (مواد ۳۷ - ۳۸

۳۹)

-تهیه پیش نویس دستورالعمل‌ها و ابلاغ ظرف ۳ ماه (ماده ۴۴)

-ابطال اطلاعات مورد درخواست واحد اطلاعات مالی (ماده ۴۷)

-راه‌اندازی سامانه اطلاعات مشتریان توسط بانک مرکزی (ماده ۴۸)

بخش نهم: مقایسه و تطبیق قوانین ضد پولشویی ایران و انگلیس

همانطور که در بخش مربوط به اقدامات کشورها به آن اشاره شد، کشور ایران قانون مبارزه با پولشویی ایران در تاریخ ۱۳۸۶/۱۱/۲۶؛ در ۱۲ ماده و ۷ تبصره در مجلس تصویب، و در ۱۳۸۶/۱۲/۱۷ به تایید شورای نگهبان رسید. آئین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی را در ۸ فصل با ۴۹ ماده در سال ۱۳۸۶ و در مورخه ۱۳۸۸/۹/۱۸ به تمام دستگاه‌های پولی داخلی ابلاغ گردید. محدوداً اصلاح آن طی لایحه‌ای در تاریخ ۱۳۹۶/۸/۱۷ به مجلس شورای اسلامی ارائه و

در ۱۳۹۷/۲/۲ در صحن علنی تصویب و در مهرماه ۱۳۹۷ اصلاحیه آن ابلاغ و از تاریخ اجرا ۱۳۹۷/۱۱/۶ تا زمان حاضر به قوت خود باقی است. جدیدترین قانون در این زمینه؛ قانون الحاقی به ماده ۱۴ قانون پولشویی رادر ۱۵ فصل و ۱۵۸ ماده، ۱۶۴ بند و ۲۱۴ تبصره در تاریخ ۱۳۹۸/۷/۲۲ پس از تصویب جهت اجرا ابلاغ گردیده است.

جمهوری اسلامی ایران نیز علاوه بر قوانین و تصویب چند کنوانسیون مصوب شامل: قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران سال ۱۳۵۸، قانون مبارزه با مواد مخدر سال ۱۳۶۷، قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز سال ۱۳۷۴، تصویب کنوانسیون وین، ۱۳۷۰، تصویب لایحه کنوانسیون پالمو، ۱۳۸۰، تصویب قانون مبارزه با پولشویی، ۱۳۸۶، تصویب آیین نامه مبارزه با پولشویی، ۱۳۸۸، دستورالعمل اجرای قوانین مبارزه با مواد مخدر، ۱۳۸۱، قانون مجازات مرتکبین به ارتشاء و اختلاس، ۱۳۶۵، قانون منع خرید و فروش کوپن های کالاهای اساسی، ۱۳۶۷، تصویب آئین نامه مالی ستاد مبارزه با مواد مخدر، ۱۳۶۷، تصویب قانون مبارزه با تامین مالی تروریسم، ۱۳۹۵، تصویب قانون مبارزه با فساد مریدا، ۱۳۸۷ و نهایتاً قانون الحاقی به ماده ۱۴ قانون پولشویی در ۱۵ فصل و ۱۵۸ ماده در ۱۶۴ بند و ۲۱۴ تبصره در ۱۳۹۸/۷/۲۲.

مصوبه آخر، یکی از مهمترین قوانینی است که تاکنون در زمینه مبارزه با پولشویی تدوین، تصویب و ابلاغ شده است که علاوه بر قانون مبارزه با پولشویی سال ۱۳۸۶ که با ۱۲ ماده و ۸ تبصره، و همچنین آئین نامه اجرایی آن قانون با ۴۹ ماده در سال ۱۳۸۸ به تصویب رسیده است و از طرفی صدور و ابلاغ حدود ۳۰ دستورالعمل مالی و بانکی موثر صادره از سوی بانک مرکزی در مورد مقابله بانکی با پولشویی همگی مویید اقدامات مفید و موثر کشور ایران در تصویب قوانین ضد پولشویی است. که نشان می دهد دولت ایران رسماً از سال ۱۳۸۶ با تصویب و ابلاغ اولین قانون ضد پولشویی یکی از مهمترین اقدامات اولیه را در این زمینه که تصویب قانون است را عملی ساخته است.

همانطو که در بخش مربوط به اقدامات کشورها به آن اشاره شد، کشور انگلیس نیز اولین قانون ضد پولشویی را در سال ۱۹۸۷ به تصویب رسانده است، قوانین دیگری شامل: قانون

مقررات راجع به پولشویی ۱۹۹۳، قانون همکاری بین‌المللی در زمینه عدالت کیفری ۱۹۹۰، قانون قاچاق مواد مخدر ۱۹۹۴، قانون جرایم راجع به قاچاق مواد مخدر ۱۹۸۷، قانون جلوگیری از تروریسم ۱۹۸۹، مرکز درآمد گمرکی درمورد پولشویی در اداره گمرک انگلستان، آژانس ملی جرم و جنایت ۲۰۱۳ که جایگزین آژانس جرایم سازمان یافته و فوری شد. و اداره واحد اطلاعات مالی دولت انگلستان را که مسئولیت دریافت، تجزیه و تحلیل و انتشار اطلاعات مالی ارسال شده از طریق واحد فعالیت های مشکوک را بر عهده دارد، کمیته صدور خدمات مشاوره نهاد های حسابداری، که آخرین دستورالعمل مبارزه با پولشویی را برای بخش حسابداری دولت انگلیس در مارس ۲۰۰۸ توسط این کمیته منتشر گردیده و همچنین این موسسه راهنمای تکمیلی برای فرار مالیاتی پزشکان این کشور تدوین نموده است.

همچنین نظام حقوقی انگلیس بخش پولشویی وب سایت هدایا را برای حسابداران و تجار راه اندازی کرد، این موسسه سرویس ضد پولشویی را بصورت بسته های آنلاین و همچنین سمینار های آموزشی متناسب با نیاز های کتابخانه ای را در مورد پولشویی را ارائه داده است، همچنین نسخه هایی از انتشارات این موسسه را در مورد پولشویی در خود جای داده است. و نیز اداره رفتار مالی که موسسه ای صالح برای انطباق بیشتر مالی موسسات با مقررات پولشویی است توسط این موسسه که گزارش سالانه اقدامات ضد پولشویی را صادر می کند اداره می شود. مرکز فرماندهی عملیات مشترک پولشویی، این گروه متشکل از انجمن های تجاری پیشرو در کشور انگلستان در زمینه خدمات مالی تشکیل شده است، این گروه نسخه جدیدی از راهنمای این موسسه در ۲۱ دسامبر ۲۰۱۷ منتشر و در مارس ۲۰۱۸ با تصویب هیئت وزیران مجوز اجرایی دریافت کرد. لازم به یاد آوری است انجمن حقوقی انگلیس، وظیفه انطباق تمامی این اسناد و موارد یاد شده بالا را برای متخصصان در برنامه های ضد پولشویی تهیه میکند. همه این موارد نشان می دهد هر دو کشور در این زمینه مبارزه با پولشویی از نظر مقایسه قوانین و اقدامات مصوب حقوقی در زمینه پولشویی اقدامات مهمی در این زمینه داشته اند منتهی مراتب در ایران بیشتر قوانین به صورت حقوقی-کیفری و بازدارنده است ولی در انگلیس به صورت

حقوقی_ مالی و گمرکی و بیشتر بر جریمه مالی تاکید دارد که نشان می دهد هر دو کشور متناسب با شرایط و اوضاع داخلی خود، قوانین خاصی در زمینه مبارزه با پولشویی دارند. که مقایسه تک تک قوانین دو کشور به صورت جزء به جزء با یکدیگر، در این جا در قالب طرح پژوهشی فعلا مقدور نمی باشد.

نتیجه گیری

هر چند مشروح قوانین دو کشور ایران و انگلیس در بحث قبلی بیان شد، لکن با ملاحظه سطحی به قوانین مصوب و اجرایی ایران و انگلیس مشاهده می کنیم هر دو کشور به فراخور نیاز و شرایط سیاسی - اقتصادی خود، قوانین ضد پولشویی را تصویب و اجرا نموده اند. مثلا در ایران طی ۱۳ سال یعنی از سال ۱۳۸۶ که اولین قانون تصویب شد تا سال ۱۳۹۸ که در مهرماه این سال یکی از مترقی ترین قانون ضد پولشویی چه به لحاظ قوانین روز آموچه به لحاظ مطابقت آن با اهداف سازمان های بین المللی مثل؛ گروه اقدام مالی، پارمو وغیره، نشان میدهد خلاء تصویب قانون در این زمینه وجود ندارد شاید مشکل اصلی در اجرای این قوانین یاد شده بر اساس دیدگاه های مورد نظر این سازمان هاست زیرا بسیاری از راهنمایی ها و توصیه های ۴۰ گانه سازمان یاد شده و یا دستور العمل های سایر سازمان های پیشرو در این زمینه در این قانون به خوبی وجود دارد. از طرفی اختلاف آخرین تصویب قانون ضد پولشویی ایران تا زمان فعلی کمتر از یک سال است (۱۳۹۸/۷/۲۲) ولی اولین قانون ضد پولشویی در انگلیس که در سال (۱۹۸۷) تصویب شده، تا به امروز یعنی (۳۵ سال پیش تصویب شده) تا به امروز هیچگونه تغییر و تحولی در آن داده نشده است. در حالی که در ایران طی این ۱۳ سالی که از اولین قانون مصوب میگذرد تا به حال ۳ بار تجدید نظر شده است در انگلیس، پولشویی یک مشکل واقعی است تصور می شود که موسسات مالی انگلیس هر سال حدود ۵ میلیارد پوند برای مبارزه با جرایم مالی هزینه می کنند با این حال برخی نمایندگان مجلس این کشور معتقدند تلاش های این کشور بسیار جزئی است که مورد انتقاد می باشد. میزان پولشویی که از طریق کشور انگلیس شسته می شود سالانه در حدود ۴۸ میلیارد پوند یعنی معادل ۲ درصد از کل تولید ناخالص ملی

انگلیس است. همچنین برآورد می شود که حدود ۱۲۰ میلیارد پوند املاک و مستغلات نیز متعلق به افرادی نهادهاست که هویت آنها مشخص نیست و بیش از ۳۶ هزار ملک در نقاطی امن مالیاتی خریداری شده که هویت خریداران آن مجهول است مثلاً از هر ۱۰ خانه در ناحیه ای در مرکز لندن (وست مینستر)^۱ یک خانه صاحب مشخصی ندارد، همچنین حدود ۴/۵ درصد از کل خانه های شهر لندن نیز مالک مجهول دارند. آنچه پولشویی را در این کشور ساده می کند صرفاً وجود بازار بزرگ املاک و مستغلات نیست بلکه بی قانونی در نظام بانکی این کشور است و بانک و شرکت های خدمات مالی انگلیس قانون شناسایی مشتریان را نادیده می گیرند. ارزیابی و سادگی پولشویی از طریق بانک های مستقر در این کشور نقش کلیدی در تجارت بین المللی مواد مخدر نیز دارد. عضو دفتر مواد مخدر و جرایم سازمان یافته سازمان ملل (آنتونیو ماریا کاستا)^۲ می گوید: سازمانهای قاچاق مواد مخدر علناً پول های کثیف خود را از طریق بانک های اروپایی و آمریکایی دریافت می کنند بدون آنکه کسی متوجه شود این بانک ها از پول های کثیف استقبال می کنند چون طی بحران اقتصادی در سال ۲۰۱۰ به پول نقدینگی نیاز داشتند. این در حالی است که دولت آمریکا در سال ۲۰۱۲ بانک H. S. P. C که بزرگترین بانک انگلیس است را به مبلغ ۱/۹ میلیارد دلار به خاطر پولشویی به خاطر ارائه خدمات مالی به بزرگترین کارتل مواد مخدر مکزیکی جریمه کرد. همچنین یک شرکت خصوصی مستقر در سوئیس و وابسته به این بانک بین سال های ۲۰۰۵ تا ۲۰۰۷ از فرماندهان شورشی؛ قاچاقچیان مواد مخدر، اسلحه، دارو؛ و دیکتاتور ها و شماری از سیاستمداران کنونی و سابق کشورهای دیگر پول در یافت کرده است. بنا به اطلاعات افشا شده از سوی یکی از کارمندان سابق این بانک حدود ۳۰ هزار حساب را برای افراد افتتاح کرده که موجودی آنها حدود ۱۲۰ میلیارد است. مثلاً شخصی به نام جیمز ایبوری^۳ که فرماندار ایالت نفت خیز در

¹-west minester

²-Antonio maria kasta

³-jeims iborey

نیجریه بین سال های ۱۹۹۹ تا ۲۰۰۷ بود مبلغی معادل ۲۰۰ میلیون پوند از ثروت خود کشورش را به بانک های انگلیس منتقل تا برای خود یک زندگی مجلل بسازد.

عده ای معتقدند دولت انگلیس تلاش دائمی برای مقابله با هرگونه اقدام در اتحادیه اروپا علیه پولشویی نمی کند و بخش زیادی از پول هایی که از طریق پولشویی می آید به شکل قانونی وارد کمپین های انتخاباتی انگلیس می شود. کار تا آنجا پیشرفته که قرار بود سازمان FATF که نهادی بین المللی است که وظیفه اش جلوگیری از پولشویی و تامین مالی تروریست است قرار بود که در سال ۲۰۱۸ ارزیابی های خود را از پروتکل های ضد پولشویی در انگلیس منتشر کند که تا کنون منتشر نکرده است هر چند دولت انگلیس سعی کرده تا به شکل نمادین وانمود کند که در حال مبارزه با فساد مالی و پولشویی است و نشست رهبران جهان را در سال ۲۰۱۹ برای مقابله با فساد و پولشویی در شهر لندن برگزار می کند. این در حالی که سازمان FATF در آخرین گزارش سالانه خود علاوه بر این که ایران را در فهرست لیست سیاه قرار می دهد که امکان معامله کشورها با ایران تقریباً غیر ممکن خواهد شد. آنچه مهم است در کشور ایران دیدگاه سیاسی در بیرون از مرزهای جغرافیایی و مباحث عقیدتی وایدئولوژیکی و همچنین ناامیدی از سازمان های بین المللی یاد شده و نتایج نامشخص برجام و علیرغم تصویب و ابلاغ یکی از پیشرفته ترین قوانین ضد پولشویی و روزآمدترین کشورهای خاورمیانه، همچنان این پدیده پولشویی در نظام بانکی و مالی ایران به شکل های پیچیده وجود دارد و همگی موبداین نکته است که پولشویی با دوبرال سرمایه و نفوذ سیاسی امکان پذیر است. جدای از قوانین موجود حقوق و کشفیات سازمان های درگیر در این جرم و نیز ابلاغ ایجاد واحد ضد پولشویی در تمامی بانک ها و موسسات مالی و همچنین نظارت قدرتمندانه حقوقی، سیاسی و امنیتی بر این جرم، متأسفانه شرایط برای پاستوریزه کردن نظام مالی ایران به طور کامل وجود نداشته و ندارد و این چیزی است که تقریباً در تمامی کشورها از اروپا، آمریکای شمالی تا کشورهای آسیای جنوب شرقی و نیز انگلیس وجود دارد و هیچ کشوری نمی تواند مدعی شود که از این پدیده شوم در امان است زیرا به موازات همه اقدامات کشورها، پولشویان همیشه یک قدم در این

زمینه از مجریان نظام حقوقی و بانکی جلوترند. مهمترین نقاط ضعف قوانین و مقررات حقوقی ایران بیشتر شامل؛ عدم شفافیت در ترتیبات حقوقی و قضائی لایحه مبارزه با پولشویی، از لحاظ جرم منشأ ابهام هایی در مستقل بودن جرم پولشویی وجود دارد. عدم تناسب بین مجازات شخص مرتکب پولشویی با آثار زیان بار مالی، عدم پیش بینی سازوکارهای مربوط به تعامل های بین المللی تعریفی که از جرم پولشویی ارائه شده کامل نیست. مبارزه با جرم پولشویی مستلزم استقرار یک نهاد سازمان دهی شده و تشکیلات متعددی است و بنابراین نمی توان اهداف این مبارزه را صرفاً در قالب یک مرکز اطلاعات مالی در بانک ها و یا شورای مبارزه با پولشویی محقق ساخت. پیوندهای ساختاری موجود برای متناسب با جرم پولشویی با سازمان های مسئول تعریف نشده است همچنین تکلیف آن دسته از اموال مشروع آمیخته با اموال نامشروع حاصل از پولشویی روشن نشده است، بنابراین برای حفظ حقوق اشخاص ثالث (که اطلاعی از سوءنیت مجرم پولشویی نداشته اند) ترتیبات حمایتی پیش بینی نشده است. سرنوشت نهایی اموال و پول های کشف شده نا معلوم و تحمل یکسان مجازات برای مجرمین نا مشخص است. هر چند نظام حقوقی ایران با تصویب الحاقی به ماده ۱۴ قانون پولشویی در ۱۵۸ ماده و تبصره، عملاً ناخواسته بسیاری از درخواست های سازمان های بین المللی را محقق ساخته است لکن نحوه برخورد این سازمان ها همواره در این زمینه با برخوردی دوگانه به مسئله پولشویی برخورد میکنند.

منابع و مأخذ

- ۱- ارجمند نژاد، عبدالمهدی؛ کاظمیان، مهدی؛ مجموعه قانون ومقررات مبارزه با پولشویی در حوزه بانک ها ومؤسسات اعتباری، چاپ اول، ناشر اداره مبارزه با پولشویی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، تهران، ۱۳۹۲
- ۲- برهانی، تقی؛ جزوه آشنایی با ساختار یک مقاله علمی (راهنمای عملی گزارش نویسی درس سمینار ومقاله علمی)، دانشکده اصول الدین قم، بی چا، ۱۳۹۸ ش.
- ۳- حیاتی، علی عباس؛ روش تحقیق در علم حقوق، نگارش پایان نامه، چاپ ششم، بنیاد حقوقی نشر میزان، تهران ۱۳۹۳ ش.
- ۴- زارع قاجاری، فردوس؛ قائم مقامی، علی؛ استانداری بین المللی مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم (توصیه های چهل گانه گروه ویژه اقدام مالی FATA)، بی چا، نشر تابش، تهران، ۱۳۹۲ ش.
- ۵- ساکی، محمدرضا؛ آشنایی با جرم پولشویی، چاپ اول، مرکز نشر مطبوعات وانتشارات قوه قضاییه، تهران، ۱۳۹۵ ش.
- ۶- طباطبایی، سید محمد حسین؛ المیزان فی تفسیر القرآن، چاپ سوم، جلد دوم، قم، موسسه الاعلمی، ۱۳۹۳ ش.
- ۷- کتاب قانون الکترونیک، مجموعه بخش نامه های؛ مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی ومبارزه با پولشویی (۱۳۷۹ تا ۱۳۹۰)؛ مدیریت کل مقررات، مجوز های بانکی ومبارزه با پولشویی؛ ناشر انتشارات بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، تهران، ۱۳۹۳ ش.
- ۸- میر محمد صادقی، حقوق جزای بین المللی، نشر میزان، تهران، ۱۳۹۰ ش.
- ۹- آراین، محمد؛ تحلیل و نقد نظام قانونی حاکم بر جرم پولشویی در ایران، فصلنامه علمی- پژوهشی مطالعات بین المللی پلیس، ۱۳۹۰، شماره ۵، صص ۵۵- ۲۱

۱۰- ابوالحسنی هستیانی، اصغر؛ دانیال، قربان؛ تدوین الگوی راهبردی پیشگیری از پولشویی در ساختار نظام بانکی کشور (مطالعه موردی بانک صادرات ایران)، فصلنامه علمی پژوهشی مدیریت سازمان های دولتی، ۱۳۹۷، شماره ۲۴، صص ۲۴-۱۱.

۱۱- اسعدی، سیدحسین؛ نقش فرآیند پولشویی و مصادره اموال در روند قاچاق مواد مخدر، مجموعه سخنرانی ها و مقالات بین المللی مبارزه با پولشویی، وفاق، ۱۳۸۲، چاپ اول، تهران

۱۲- انصاری پیرسرای، زربخش؛ شاه بهرامی، اسدالله؛ ضرورت استفاده از سیستم های تشخیصی پولشویی در بانکداری الکترونیکی»، فصلنامه اقتصادی روند، ۱۳۹۷، شماره ۶۸، صص ۲۱۲-۱۷۹.

۱۳- باقری، فاطمه؛ بررسی تطبیقی راهکارهای پیشگیری از جرم پولشویی در قانون مبارزه با پولشویی و کنوانسیون مریدا، مجله کارآگاه، ۱۳۹۴، شماره ۳۱، صص ۹۳-۸۶.

۱۴- بهرامزاده، حمید؛ شفیعی، حسین؛ روش های مبارزه با پولشویی، ماهنامه تدبیر ۱۳۸۵، شماره ۱۳، صص ۱۷-۱۱.

۱۵- تصدیقی، بهروز؛ تنگناهای ساختاری بر لایحه مبارزه با پولشویی، مجله مجلس و راهبرد، ۱۳۸۲، شماره ۳۷، صص ۳۳۶-۳۰۷.

۱۶- اسدی، حسین؛ توسلی زاده، پرویز بررسی تطبیقی جرم پولشویی در نظام حقوقی ایران و انگلستان؛ دومین همایش بین المللی فقه و حقوق، وکالت و علوم اجتماعی، اردیبهشت ماه ۱۳۹۷، همدان.

